

Asia: VN/27236/2020

Kansallista yritysvastuulakia koskeva arviomuistio

Lausunnonantajan lausunto

1) Lausuntonne yleisesti arviomuistiosta.

Keskuskauppakamari kiittää mahdollisuudesta lausua kansallista yritysvastuulakia koskevasta arviomuistiosta. Keskuskauppakamari katsoo, että arviomuistiossa on kuvattu kattavasti ja ansiokkaasti yritysvastuulainsäädännön valmistelussa ratkaistavaksi tulevia seikkoja sekä sääntelyn vaikutusarvioinnissa huomioon otettavia seikkoja. Arviomuistion valmistelu on tukenut osaltaan myös Suomen valmistautumista neuvotteluihin EU-direktiivistä ja siihen liittyvää kannanmuodostusta.

Monet yritykset ovat jo nykyisin itsesääntelyn kautta sitoutuneet vastuullisuuden edistämiseen. Myös viimeaikainen ja valmisteilla oleva EU-sääntely, kuten kestävyysraportointidirektiivi, kestävän rahoituksen taksonomia sekä sektorikohtainen vastuullisuuteen ja kestävyteen liittyvä sääntely edellyttävät osaltaan toimitusketjujen mahdollisten haitallisten ihmisoikeus- ja ympäristövaikutusten tunnistamista, ehkäisemistä, lieventämistä, lopettamista ja korjaamista. Itsesääntelyn ja velvoittavan sääntelyn vaikutukset ulottuvat myös sellaisten toimitusketjussa olevien yhtiöiden toimintaan, jotka eivät itse ole sääntelyn suoran soveltamisalan piirissä.

Vireillä olevan EU-direktiiviehdotuksen takia Keskuskauppakamari ei pidä perusteltuna ryhtyä kansallisen yritysvastuulain valmisteluun ennen tulevan direktiivin kansallista täytäntöönpanoa. Jos kansallisen yritysvastuulain valmisteluun kuitenkin tässä vaiheessa ryhdyttäisiin, Keskuskauppakamari katsoo, että arviomuistio ei tarjoa riittävää pohjaa puhtaasti virkatyönä tehtävään valmisteluun, vaan lain valmistelu tulisi toteuttaa työryhmässä, jossa keskeiset sidosryhmät olisivat kattavasti edustettuina.

Monet arviomuistiossa esille nostetut seikat edellyttävät vielä laajaa jatkoarviointia. Paremman sääntelyn periaatteiden mukaisesti Keskuskauppakamari pitää tärkeänä, että sidosryhmät voivat osallistua laajasti myös mahdolliseen jatkoarviointiin.

2) Lausuntonne kansalliseen yritys vastuusääntelyyn ryhtymisestä.

Vireillä olevan EU-direktiiviehdotuksen takia Keskuskauppakamari ei pidä perusteltuna ryhtyä kansallisen yritys vastuulain valmisteluun ennen tulevan direktiivin kansallista täytäntöönpanoa. Jos kansallisen yritys vastuulain valmisteluun kuitenkin tässä vaiheessa ryhdyttäisiin, Keskuskauppakamari katsoo, että arviomuistio ei tarjoa riittävää pohjaa puhtaasti virkатыönä tehtävään valmisteluun, vaan lain valmistelu tulisi toteuttaa työryhmässä, jossa keskeiset sidosryhmät olisivat kattavasti edustettuina.

Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan valmisteluresurssien keskittämistä EU-lainsäädännön valmisteluun puoltaa erityisesti sääntelyn vaikuttavuus. Yritys vastuulainsäädännön keskeiset tavoitteet - yritystoiminnasta aiheutuvien haitallisten ihmisoikeus- ja ympäristövaikutusten tunnistaminen, ehkäisy, lieventäminen, lopettaminen ja korjaaminen - ovat Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan toteutettavissa tehokkaammin EU-lainsäädännön kautta. EU-direktiiviehdotukseen liittyy monia vastaavia oikeudellisia kysymyksiä kuin mitä arviomuistiossa on käsitelty. Näihin on tarkoituksen mukaisempaa etsiä ratkaisuja direktiivineuvotteluissa ja osana direktiivin kansallista täytäntöönpanoa.

Keskuskauppakamari yhtyy arviomuistiossa esitettyyn näkemykseen siitä, että on epävarmaa, voitaisiinko kansallisella sääntelyllä ylipäänsä saavuttaa, ja miten tehokkaasti, sille asetettuja tavoitteita. Suomalaisia yrityksiä koskevan sääntelyn vaikutukset kansainvälisissä toimitusketjuissa olisivat hyvin rajallisia verrattuna siihen, että kyseessä olisi EU:n laajuinen yritys vastuusääntely. Toisistaan sisällöltään ja soveltamisalaltaan poikkeavat kansalliset yritys vastuulait olisivat myös omiaan heikentämään EU:n sisämarkkinoiden toimivuutta. Lisäksi kansallinen sääntely aiheuttaisi suomalaisille yrityksille muita yrityksiä korkeampaa sääntelytaakkaa. Tällainen sääntelytaakka olisi omiaan heikentämään suomalaisten yritysten kilpailukykyä ja Suomen houkuttelevuutta yritysten sijoittautumispaikkana.

Keskuskauppakamari kiinnittää huomiota myös siihen, että kaikki muistiossa arvioidut sääntelyvaihtoehdot edellyttävät arviomuistionkin mukaan jatkoarviointia. Arviomuistiossa esitetty arvio erityisesti kevyemmän sääntelyratkaisun mahdollisesta toteuttamisaikataulusta vaikuttaa Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan varsin optimistiselta eikä välttämättä mahdollistaisi paremman sääntelyn periaatteiden mukaista asianmukaista vaikutusarviota.

3) Lausuntonne muistiossa esitetyistä sääntelyvaihtoehdoista (velvoitteen sisältö, soveltamisala ja seuraamusjärjestelmä).

Koska Keskuskauppakamari ei pidä perusteltuna ryhtyä kansallisen yritys vastuulain valmisteluun, emme tässä vaiheessa katso tarpeelliseksi ottaa kantaa eri sääntelyvaihtoehtoihin yksityiskohtaisemmin.

Keskuskauppakamari toteaa kuitenkin, että arviomuistiossa on kuvattu hyvin eri sääntelyvaihtoehtoihin liittyviä etuja ja ongelmia, oikeudellisia kysymyksiä, jatkoarvioinnissa ja lainvalmistelussa ratkaistavia seikkoja sekä vaikutusarviointiin liittyviä jatkoselvityksen kohteita.

Keskuskauppakamari yhtyy arviomuistion näkemykseen siitä, että velvoittavalta lainsäädännöltä tulee edellyttää sellaista selkeyttä ja täsmällisyyttä, että sääntelyn perusteella voidaan tunnistaa yrityksiltä edellytettävät toimenpiteet, ja että sääntelyyn on tarpeen sisältyä myös suhteellisuuden elementti. Myös asianmukaisen huolellisuuden veloitteeseen liitettävä vahingonkorvausvastuu olisi arviomuistiossa esitetyistä syistä ongelmallinen.

4) Lausuntonne arviomuistiossa esitetyistä sääntelyn ihmisoikeus-, ympäristö- ja yritysvaikutuksista.

Keskuskauppakamari katsoo, että arviomuistiossa on tuotu hyvin esille seikkoja, joita yritysvastuusääntelyyn liittyvässä vaikutusten arvioinnissa on tarpeen ottaa huomioon. Kuten arviomuistiossakin on todettu, lainsäädännön valmistelu edellyttäisi vielä tarkempaa arviota lainsäädännön ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksista kolmansissa maissa, jotta kansallisella sääntelyllä voitaisiin perustella sen yrityksille aiheuttamat kustannukset. Tällaisessa arviossa olisi tarpeen ottaa huomioon myös muu aiheeseen liittyvä EU-sääntely, kuten kestävyysraportointidirektiivi, kestävä rahoituksen taksonomia sekä sektorikohtainen vastuullisuuteen ja kestävyteen liittyvä sääntely.

Kajala Ville
Keskuskauppakamari